

T A R T A L M I Ö S S Z E S I T Ó
A Z A L B A R E G I A B A R L A N G K U T A T Ó C S O P O R T
1981-évi ÉVKÖNYVÉHEZ

Cimkép:

„Lobogó” az Alba Regia-ban
/Gönczöl I./

Szolga Ferenc

Az 1981. évre közölt munkatervünk

1. A munkaterv kutatási témakörönként és helyenként

1.1. Feltáró kutatás:

- Alba Regia -barlang /I.-44/: továbbjutási kísérletek, különös tekintettel a Bertalan-ág és Topográfus-ág végpontján, ill. esetleges bejutás reményében történő bontás az I.-100 és I.-101 töbrökben;
- Csengő-zsomboly /I.-51/: a megsérült ácsolat felújítása, a végponti kutatóakna további mélyítése;
- A terepbejárások során tapasztalt esetleges új lehetőségek, friss felszakadások, figyelembevételével más barlangokban, töbrökben való feltáró kutatás;
- További próbálkozások a fennsík ÉK-i részén és a kréta rétegsorban.

1.2. Állagmegóvás:

- ha sikerül megfelelő anyagi támogatást kapni, a Háromkürtő-zsomboly /I.-124/ két bejáratát szerezetnénk lezárni;
- a barlangok ácsolatainak, zárszerkezetinek karbantartása, javítása;
- a közlekedést segítő barlangi létrák folyamatos javítása, ujak beépítése;
- négyeres telefonvezeték kiépítésének folytatása az Alba Regia-barlangban.

2. Tudományos kutatások, mérések

2.1. Az Alba Regia-barlang vizsgálata:

- rendszeres biológiai vizsgálatok folytatása, további rovarcsapdák telepítésével, gyűjtésekkel;
- a barlangi levegő összetételének, áramlásának vizsgálata;

- alfa nyomdetektoros kísérletek folytatása;
- csepegő és folyó vizek vizsgálata.

2.2. Egyéb vizsgálatok

- rendszeres észlelések a Kutatóálmás meteorológiai kertjében;
- talajtani vizsgálatok a felszíni vízgyűjtő területekből és barlangok kitöltéséből vett mintákon;
- a fennsíkeremi források és a barlangok vizeinek bakterológiai és kémiai vizsgálata;
- barlangi kitöltések rothadási próbái;
- csontmaradványok, szórványleletek összegyűjtése, rendszerezése.

2.3. További térképezések és kat.kiegészítések, fotódokumentációk készítése

2.3. Egyéb tevékenység

- "20 éves az Alba Regia Barlangkutató Csoport" címmel szeretnénk egy vándorkiállítást összeállítani;
- részt kívánunk venni a Fejér megyei Múzeumok Igazgatósága által végzendő régészeti feltárásban, mely az általunk bejelentett halomsír környékén lesz;
- tovább kívánjuk népszerűsíteni tevékenységünket előadásokkal, publikációkkal;
- a nyári kutatótáborot Csószpusztán tartjuk, kb. 1981. aug.8.-23.-ig, külön kutatási terv szerint.

Tartalmi Összesítés

Az 1981-es ÉVKÖNYV melléklete

Szolga Ferenc: Bevezetés

p.1.

- o - o - o - o -

Szolga Ferenc: Csoportunk élete és egyéb tevékenysége P.2.

A cikkben a kutatási munkát ma már szükségszerűen kiegészítő egyéb tevékenységről és eseményekről van említés, szinte csak felsorolásszerűen.

Ismerteti az Alba Regia EMLÉKÉREM és Oklevél alapítását és a 20.éves jubileum kapcsán kitüntettek névsorát, valamint a csoport által nyert díjakat, pályázati eredményeket

Közli a publikációk és előadások listáját, továbbá az elvégzett megbizásos és társadalmi munkákról, a különböző társadalmi kapcsolatainkról is beszámol.

Említést tesz a csoport turáiról és a látogatókról egyaránt, végül a kutatóház, a meteorológiai kert és laboratórium bővítési, fejlesztési munkáit ismerteti összefoglaló jelleggel.

- o - o - o - o -

F E L T Á R Ó K U T A T Á S

Szolga Ferenc:

p.10.

Feltáró kutatás és biztonságtechnikai munkálatok

A cikk ismerteti az Alba Regia-barlang módszeres feltárásának legújabb eredményeit, így a 171 m hosszú Hirtelen-

ág és a 46 m hosszú Lépcsőház mellett, további remény-
beli járatkezdemények ádfelfedezéséről is beszámol. A
barlang jelenlegi felmért hossza: 2060 méter.

A továbbiakban szó van a Szelelő-lyukban és az -I.-65.szá-
mu időszakos víznyelőben folytatott bontási munkálatok
eredményeiről is.

A cikk második része a barlangi kutatómunka biztonságát
célzó munkálatokról ill. megoldásokról ad számot. Emli-
tést tesz a személyi-márka rendszer bevezetéséről, zárt
élelmiszer-csomagok bg-i elhelyezéséről és a telefon-hálózat
bővítéséről stb.

- o - o - o - o -

Kárpát József:

p.20.

A Gengő- zomboly újabb szakaszának feltárása

Az 1979-ben 50 m mélységig feltárt aknabarlang alját
folytonos ácsolás mellett tovább mélyítettük, és ez év
őszén sikerült áttörnünk az omladékálfaneket.

Az új és tágas ferde akna egy 150 °-os csapásirányu és
55°-os dőlésű vetősíkon alakult ki, így jelenlegi alját,
amely a bejárat szint alatt 85 m mélységben van, felte-
hetően vastag omladék borítja.

- o - o - o - o -

A Jubileumi-zsomboly feltárása

A csoport legújabb feltárását ismerteti a cikk, amelyben nemcsak az események menetéről, hanem a barlang morfológiájáról és geológiai viszonyairól is információt kapunk.

A zsomboly alapvetően egy ismert főtektonikai irányra illeszkedő hasadék mentén keletkezett, helyenként lépcsőzetes jelleggel. Formáinak kialakulásában a tektonikai a döntő tényező, a vizek korróziós hatása csak alárendelt szerepet játszott.

Felmért mélysége 121,4 m és csoportunk megalakulásának 20. évfordulójára emlékeztetve kapta nevét.

- o - o - o - o -

Ujabb feltárásaink a Cserszegtomaji-kutbarlangban

A Cserszegtomaji-kutbarlang térképezését kísérő alapos kutatások során új járatszakaszok váltak ismertté. Ezekből kiindulva 1981-ben négy alkalommal végrehajtott többnapos leszállás eredményeképpen újabb jelentős barlangrészeket tártunk fel, összesen kb. 645 m hosszban./ 485 m felmért és 160 m becsült/

Legjelentősebb az eddigi legmélyebb szakaszt képviselő Kék-vörös-ág, valamint a tágas termeket rejtő Keleti-labirintus.

A barlang felmért és térképen ábrázolt hossza: 1640 méter.

Kárpát József:

p. 29.

Közreműködés a Pál-völgyi-barlang új részeinek
feltárásában

A barlang feltárásán hat alkalommal dolgoztunk közösen a Bekey-csoporttal, - az ekkor elért eredményekről számol be röviden a cikk.

- o - o - o - o -

Kárpát József:

p. 30.

Kutatótábor a Szentgáli-barlangnál

Októberben több napos kutatótábort rendeztünk a barlang előtti kőfejtőben. A dolgozatban hét kutatási téma köré csoportosítva részletes ismertetőt adunk a vizsgálatok eredményeiről.

A táblázatokon kívül közöljük a barlang felmérése alapján szerkesztett alaprajzi, izometrikus- és tektonikai térképét is.

- o - o - o - o -

Zentai Ferenc:

p. 37.

Karsztológiai mérések és adatok

Az évközi karsztkutatóval kapcsolatos mérési eredményeink rendezett formában való közlését szolgálja a cikk. A témafeldolgozást a karszthidrológiával indítjuk, majd egymást követi a mikroklimatológiai, mikrobiológiai, faunisztikai - florisztikai- kőzetvizsgálati és régészeti adatok feldolgozása, külön cikkek formájában.

Vizjelzés - 1981.

A tavasz folyamán lebonyolított, - az alapcélt nézve sikertelen vizjelzés adatainak elemzése kapcsán, felmerült a kérdés, hogy a látszólag logikátlanul változó Ca/Mg arány milyen bőséges karsztfolyamatok függvénye. Hogy az ismeretlen változók nagy részét kizárhassuk, kevert és homogén kőzetmintával töltött karsztmodell segítségével vizsgáltuk az oldószer töménység és oldási idő hatását a Ca/Mg viszonyra.

A kísérletek felhívták a figyelmet arra, hogy az oldás kezdeti szakasza nem lineáris, - és aperiódikusan lecsengő jelleggel válaszol az oldási folyamatban közrejátszó paraméterek megváltozására. Valószínűsíthető, hogy-e belengés időszaka nagyban elősegíti a dolomitliszt jellegű üledékek képződését.

- o - o - o - o -

Alfa-aktivitás, - hőmérséklet és széndioxid vizsgálatok az Alba Regia-barlangban

A dolgozat tematikus sorrendben ismerteti a mérések és vizsgálatok módszereit, röviden értékelve az egyes mérőhelyek eredményeit, tapasztalatait. Közli a Hu-kürtő vertikális széndioxid dszondázásának adatait és a csepegő vizek szabad CO₂ változásait, majd néhány eddig tapasztalt összefüggés helyes értelmezésére tesz kísérletet. Közöljük továbbá az egyes paraméterek éves változásait szemléltető diagrammokat.

- o - o - o - o -

Zentai Ferenc:

p.73.

Barlangi mikrobiológiai vizsgálatok

A kezdeti lépések nehézségeinek, s néhány a talajmikrobiológiából barlangi viszonyokra átültetett, eddig sikertelen módszernek az ismertetésével foglalkozik a cikk írója. A vizsgálatok célja, hogy feltárja úgy az aktív, mint a potenciális mikróflóra barlangi megjelenését, és esetleges időbeni változásait.

8-0 - 0 - 0 - 0 - 0 -

Eszterhás István:

p.76.

Faunisztikai és ökológiai adatok az Alba Regia-barlangból

1981-ben az Alba Regia-barlangban rendszeressé tettük a csapdázás utján való állatgyűjtést. 48 ujabban kimutatott fajjal gyarapodott a fauna, így jelenleg 140 fajról tudunk a barlangban. A hat éven át folyó gyűjtések és egyéb megfigyelések után néhány ökológiai összefüggést is ki tudunk mutatni. Jó pár esetben megállapítottuk, hogy a hőmérséklet és CO₂ telítettség mértéke és változása hogyan és mely állatok elterjedését befolyásolja. Több barlangi állat fejlődési, szaporodási ciklikusságát és sikerült megismerni. Kiszámítottuk a barlang állatainak tömegét, mely az optimális biológiai egyensúly mértékét jelenti és utmutatást ad a barlanglátogatások környezetvédelmi szempontból elfogadható számára.

- 0 - 0 - 0 - 0 - 0 -

Néhány víznyelő felszinközeli részeiben /hasadékaiban és üregeiben/ végzett biológiai megfigyelések tapasztalatai

A Tési fennsík három időszerű víznyelőjének felszinközeli hasadékaiban és üregeiben biológiai megfigyeléseket végeztünk. A begyűjtött anyag feldolgozása során megállapítható, hogy a három nyelő közül a I.-43-ban - a I.-10-el és I.-13-al szemben - lényegesen több alga-mikroszkópikus -gomba és zuzmógyed volt identifikálható, amely a felszíni vízgyűjtővel történő közvetlenebb és intenzívebb behatást feltételez.

- o - o - o - o -

Kőzetvizsgálatok

A kutatóházi labor fejlesztés kapcsán lehetőség nyílt, egyszerűbb kőzetösszetétel vizsgálatok elvégzésére. Az elvégzett vizsgálatok közül az egyik Alba Regia minta kapcsán bizonyossá vált, hogy az u.n. "pozdorja" réteg szennyezettségi foka nem tükröződik az eróziós járatszelvényen. A cikk végén különböző helyekről származó kőzetminták elemzési adatai találhatók.

- o - o - o - o -

Az Alba Regia-barlang bezáró kőzetéről ...

A barlang Fehér-lapítójából származó három minta elemzési adatait, valamint a levonható kőzetgenetikai hipotéziseket

és a további vizsgálatok irányát tárgyalja a cikk.

- o - o - o -

Dr. Kordos László:

p. 103.

Csontmaradványok az Alba Regia csoporttól

A meghatározott minták az Alba Regia-barlang Lagunás-ágból; I-es Lapító tetejéről; a Kutya-ágból; a Cseppkő-folyosó alsó és felső végéből; valamint a Veszprémi Tekerés-völgyi-rókalyuk előteréből és kitöltésfelszínéről származnak.

- o - o - o - o -

Gönczöl Imréné:

p. 104.

Csontok, cserepek

Turáink során a Kabhegyi Bujólik-bg. Nagyakna alatti lejtős folyosó aljából gyűjtöttünk cserepeket és csontokat. A kerámiák kora: Bronzkor. A csontok kora: nincs meghatározva. Számuk összesen 52 db.

A másik helyszin, Inota falutól É-ra fekvő inaktív forrásvidék. Ezen a helyen összesen 21 db kerámiát gyűjtöttünk be. Kora: Római kor. A leletek homogén voltából arra következtetünk, hogy Kab-hegy környékét már a Bronzkor embere is lakta. Római elődeink, pedig sűrűn lakták az Inota falu környékén levő forrásvidéket.

- o - o - o - o -

Kárpát József:

p. 110.

Tanulmányuton az NDK-ban , a Harz-hegység gipsz-
karsztjain

Az NDK-ban működő karsztmuzeum kutató kollektívája az év nyarán nemzetközi speleológus tapasztalatszerét rendezett, ahol a cikk szerzője kiküldöttként részt vett. Beszámol az eseménysorozatról, ~~és a meglátogatott barlangokról,~~ és a meglátogatott barlangokról, valamint a barlangokat bezáró kőzet külső és belső formakincséről és képződményeiről.

- o - o - o - o -

Gönczöl Imre:

p. 113.

Erdélyi, bulgáriai nyári turánk

1981. évi nyári turánk főbb állomásai: Erdély; Komárniki-barlang; Bulgária: Drjanovo barlangjai; " 1300 éves Bulgária"-bg.; Iszker völgye, Temnata Dupka, Vracai Ledenika-bg.; Rabisai Magura-bg.

- o - o - o - o -

Zentai Ferenc:

p. 116.

Ioncserélő

A labormunkákánál szükséges nagy mennyiségű desztillált víz igény biztosítására készítettünk egy kétoszlopos ioncserélőt. A cikk a berendezés készítési nehézségeivel valamint a kezelési tudnivalókkal foglalkozik.

- o - o - o - o -

Zentai Ferenc:

p. 119.

Térképező adó-vevő

A cikkben közölt berendezés egy modern áramkörökkel megvalósított, - hangfrekvenciás elektromágneses tér irányított adását és vételét teszi lehetővé távolságra kalibrált térerősségméréssel.

Közlésre került a készülék felépítése, működési és kezelési leírása, valamint kapcsolási rajza.

- o - o - o - o -

Pesti Zoltán - Zentai Ferenc:

p. 122.

Szárazelem regeneráló készülék

A barlangkutatók által használt műszerek áramellátása általában szárazelemekről történik.

A cikk egy egyszerű - asszimmetrikus váltakozóáramu teleptöltőt ismertet, amelynek alkalmazásával a telepek élettartalma megsokszorozható.

- o - o - o - o -

Katapán Ádám:

p. 124.

Időzített fényforrás

A cikk egy olyan "zseblámpát" ismertet, amely érintésre bekapcsol, s előre beállítható idő után önműködően kikapcsol.

- o - o - o - o -

Elektromos kezelőpult

A kutatóház előterébe szerelt kezelőpult rendeltetése:

- a kut. ház villamos főkapcsolója
- házon kívüli villamos készülékek működtetése, azok üzemállapotának jelzése
- meteorológiai kert adatok távmérése és regisztrálása
- akkumulátor töltő hibajelzése

A cikk az áramköri megvalósítást is közli, kapcsolási rajzok segítségével.

- o - o - o - o -

Elektronikus távmérő^{no}, és talajnedvesség távadó

Meteorológiai kertünk higanyos talajhőmérői tönkrementek, /törés, szétfagyás, "vakulás" miatt/ ezért célszerűnek láttuk elektromos távmérőrendszerü kiváltásukat.

Ezzel egyidőben és azonos helyen a hőmérőszondák megfelelő kialakítása útján lehetőség nyílt a talajnedvesség távmérésére is.

A cikk-e vezetékös távmérőrendszer kiépítésével és működésével foglalkozik.

+ o - o - o - o -

Padlásvilágítás üzemállapotának jelzése

A kutatóház padlásának világításához a ház előszobájából adjuk ki a feszültséget, és a padláson külön-külön lehet bekapcsolni az egyes lámpákat.

Az előszobában felszerelt elektronikus készülék folyamatos fénnel jelzi a feszültség kiadását, és villogó fénnel jelzi, ha valamelyik lámpa be van kapcsolva.

- o - o - o - o -

A csapadékregisztrálót fűtő elektronika

A kutatóház meteorológiai kertjében levő csapadékregisztráló uszója évről-évre elfagyott. Ennek megelőzésére fűtőbetéttel láttuk el, amit egy a talajba sülyesztett /"thermosztát"/ tranzisztoros elektronika vezérel, az uszóházban elhelyezett termisztor segítségével.

- o - o - o - o -

Sztereo fotósín

A múlt évben több barlangban végeztünk próbaképpen sztereo diázást csuszó sinnel és egybe szerelt fotógépekkel egyaránt. A cikk, egy-e módszerek konvergencia kiegyenlítettenségi hibájának megszüntetésére alkalmas - csuklós fotósint mutat be.

- o - o - o - o -

Csoportunk ezévi kartográfiai tevékenységéről

1. Fennsiki térképező munkák:
 - 1.1. Alba Regia-bg. /Hirtelen-ág, Hu-kürtő, Száraz-ág felmérése, térképatlasz előkészítése./
 - 1.2. Jubileumi-zomboly felmérése
 - 1.3. Csengő-zomboly felmérése
 - 1.4. Szelelő-lyuk új részek felmérése
2. Más karszterületeken végzett térképező munkák:
 - 2.1. Cserszegtomaji-kutbarlang /Atlasz 4 új részek/
 - 2.2. Gombási-barlang
 - 2.3. Szentgáli-barlang
 - 2.4. Leány-barlang
 - 2.5. Az Iharkuti dolomitbánya barlangja
 - 2.6. Pál-völgyi-barlang /"Régi rész" és Térképész-ág/

Az 1981-évben felmért barlangjáratok összhossza 3170 méter!

- o - o - o - o -

Kataszter kiegészítés - 1981.

A cikk áttekintést ad a fennsikon az év folyamán megbon-
tott objektumokról, valamint ismerteti a kataszterbe fel-
vett újabb víznyelő-objektumokat.

- o - o - o - o -

Eszterhás István:

p. 159.
-174.

A szerző ismerteti a 4421-es területen található Mohás-Alacsony,- Meredek; - és Hárs-dombi-barlangot,- valamint a 4422-es területen található Malom-völgyi-odut; Malom-völgyi-sziklaüreget; - és Malom-völgyi- barlangot. Az ismertetett barlangokról térképet is közöl.

- o - o - o - o -

Németh Tibor - Zentai Ferenc:

p. 178.

Talajmechanikai vizsgálatok

A barlangi üledékek vizsgálata fontos adatokat szolgáltat az adott barlang különböző fejlődési szakaszainak megállapítására, ill. a felszíneghajlati körülményeinek rekonstruálására. A kísérletképpen elvégzett vizsgálatok bizonyítják, hogy a kellő felszereltség és átgondolt munkaterv szerint alkalmassá válhat a genetikai problémák megoldásának elősegítésére.

- o - o - o - o -

Kocsis Antal:

p. 190.

Ujabb módszer talaj és barlangi üledék finomfrakcióinak meghatározására

A talaj barlangi üledék finomfrakciónak - iszap, agyag - %-os kimutatására szin-abszorpciión alapuló módszert dolgoztunk ki, amely számos, előnyös tulajdonságai következtében alkalmas a karszthigiéniés vizsgálatok talajmechanikai vonatkozásainak tájékoztató jellegű megítélésére.

- o - o - o - o -

Kárpát József:

p.196.

Kiegészítések a Cserszegtomaji-kútbarlang morfológiájá-
hoz

A cikk ismerteti a barlang geológiai viszonyait, a hajdani hővizes tevékenység üregképző szerepét,- a kitöltés viszonyokat, az ásványos kitöltés keletkezésére vonatkozó genetikai elképzelést,-a levegő összetételére, és a barlang pusztulására utaló adatokat és megfigyeléseket.

Foglalkozik továbbá a további összefüggő barlanghálózat feltárási lehetőségeivel.

- o - o - o - o -

Szolga Ferenc:

p.205.

Jövő évi terveink

A tematikus munkaterv tartalmazza a csoport 1982-re tervezett feltáró - állagmegóvó, karsztkutató,- kartográfiai és egyéb tevékenységét, valamint a nyári kutatótábor idejét és helyét.

- o - o - o - o -

Szolga Ferenc:

Zárszó

p.207.

A szerző rövid áttekintést nyújt az elmúlt 20 év nehézségeiről, s a jelen problémáiról.

- o - o - o - o -